

10 Μαγτίου, 1994

[Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ,
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟ-
ΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Διπλ. Διπλ.]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 140 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αίτητής,

v.

ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΑΡ.4),

Καθ' ων η Αίτηση.

(Αναφορά Αρ. 5/93).

-
- 5 *Συνταγματικότητα νόμων — Αναφορά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δυνάμει του άρθρου 140 του Συντάγματος, για γνωμάτευση από το Ανώτατο Δικαστήριο κατά πόσο ο Περί Κρατικών Υπαλλήλων (Ύπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993 είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις των Άρθρων 12, 23, 25, 28, 30, 33, 35, 54, 61 και 179 του Συντάγματος και προς την Αρχή της Διάκρισης των Εξουσιών.*
- 10 *Συνταγματικότητα νόμων — Έλεγχος της συνταγματικότητας νόμων — Πεδίο ελέγχου — Δεν καλύπτει τους λόγους που οδήγησαν τον νομοθέτη στη θέσπιση του νόμου.*
- Αρχή της διάκρισης των Εξουσιών — Αυστηρός διαχωρισμός του πεδίου λειτουργίας των τριών πολιτειακών Εξουσιών — Ταξινόμηση κρατικών λειτουργιών, όπου αυτές δεν κατανέμονται ρητά από το Σύνταγμα — Ποιό το εφαρμοστέο κριτήριο.*
- 15 *Ανάκληση διοικητικής απόφασης με νόμο — Κατά πόσο συνιστά άσκηση νομοθετικής εξουσίας ή κεκαλυμμένης διοικητικής ενέργειας — Αρχές που εφαρμόζονται.*
- 20 *Πράξεις της πραξικοπηματικής κυβέρνησης — Στερούνται νομικής υπόστασης — Ο περί Πραξικοπήματος (Ειδικά Διατάξεις) Νόμος του 1975 (Ν57/75).*
- Σύνταγμα Άρθρα 40 παραγρ. (γ) και 64 παραγρ. (γ) — Οι προϋποθέσεις των παραγράφων αυτών δεν ικανοποιούνται από μόνη τη συμμετοχή στην πραξικοπηματική κυβέρνηση — Οι Νομοθετικές προβλέψεις και διαπιστώσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν*

την καταδίκη των ατόμων που συμμετείχαν στην πραξικοπηματική κυβέρνηση.

Η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου αποφάσισε με πλειοψηφία εννέα Δικαστών έναντι τεσσάρων ότι ο κρινόμενος νόμος είναι αντισυνταγματικός.

5

Α. Υπό Πική Δ., συμφωνούντων και των Δικαστών Κούρρη, Παπαδόπουλου, Χατζησαγγάρη, Πογιατζή, Χρυσοστομή, Νικίτα, Αρτέμη και Κωνσταντινίδη:

1. Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93 δεν αποτελεί επίδικο θέμα στην παρούσα Αναφορά ούτε θα μπορούσε να αποτελέσει το αντικείμενο Αναφοράς βάσει του Άρθρου 140 του Συντάγματος.

10

Εκείνο που ερευνάται στην παρούσα Αναφορά είναι το κείμενο του κρινόμενου Νόμου και κατά πόσο συνιστά άσκηση νομοθετικής εξουσίας ή διοικητικής ενέργειας υπό τον μανδύα της νομοθετικής λειτουργίας.

15

2. Κεντρικός σκοπός του Άρθρου 3(1) του κρινόμενου Νόμου είναι η ακύρωση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομ. 22/4/1993 με την οποία ανακαλούσε προηγούμενες αποφάσεις του για τηματισμό των υπηρεσιών 62 κρατικών υπαλλήλων για λόγους δημόσιου συμφέροντος, στο πλαίσιο εφαρμογής του περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των περι Ορισμένων Πειθαρχικών Παραπτώματων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασης) Νόμων 1977 - 1978 Νόμου του 1978 (Ν. 57/78).

20

3. Η κατάργηση ή ανάκληση διοικητικής απόφασης συνιστά πράξη η οποία ανάγεται στο πεδίο της εκτελεστικής ή διοικητικής λειτουργίας.

25

4. Οι πρόνοιες του Άρθρου 3(1) του Νόμου στοχεύουν στην κατάργηση απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου κατ' αντίθεση προς τις διατάξεις του Άρθρου 61 του Συντάγματος που περιορίζουν την λειτουργία της Βουλής στο νομοθετικό πεδίο και του Άρθρου 54 που κατανέμει την εκτελεστική εξουσία, με εξαίρεση των θεμάτων που ορίζονται στο ίδιο το Άρθρο, στο Υπουργικό Συμβούλιο και κατά παράβαση της Αρχής της Διάκρισης των Εξουσιών.

30

35

5. Η αντισυνταγματικότητα καλύπτει και το Άρθρο 3(2) του Νόμου λόγω του ότι προϋποθέτει την ύπαρξη του Άρθρου 3(1), δεν έχει αυτοτελή υπόσταση και δεν διαχωρίζεται από αυτό.

Ενόψει των ανωτέρω δίδεται γνωμοδότηση ότι ο Νόμος που αποτελεί το αντικείμενο της Αναφοράς αυτής είναι αντισυνταγματικός επειδή αντίκειται προς τα Άρθρα 54 και 61 του Συντάγμα-

40

3 Α.Α.Δ. Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4)

τος, παραβιάζει την αρχή της Διάκρισης των Εξουσιών και δεν δύναται να εκδοθεί.

Β. Υπό Λοΐζου, Π., συμφωνούντων και των Δικαστών Δημητριάδη, Στυλιανίδη και Αρτεμίδη.

5 (Ο Δικαστής Αρτεμίδης θα προσθέσει σε ξεχωριστή απόφαση τις σκέψεις του για όλες τις Αναφορές).

10 1. Τα θέματα τα οποία ρυθμίζονται με τον κρινόμενο Νόμο και που ανάγονται στο διορισμό, επαναδιορισμό, επαναπροσλήψη, κατοχή θέσης και συνταξιοδοτική κατάσταση προσώπου που απολύθηκε από θέση στην Κρατική Υπηρεσία δυνάμει του Νόμου 57/78, βρίσκονται, με βάση το Άρθρο 61 του Συντάγματος, μέσα στο πλαίσιο των εξουσιών της Βουλής των Αντιπροσώπων.

15 2. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε, δυνάμει του Νόμου 57/78 εξουσία να ανακαλέσει τις Αποφάσεις τερματισμού των υπηρεσιών των 62 κρατικών υπαλλήλων, γιατί η εξουσία του, με βάση τον Νόμο αυτό, εξαντλήθηκε με τις Αποφάσεις τερματισμού.

Η Απόφαση της 22ας Απριλίου, 1993 είναι έξω από τα πλαίσια του Άρθρου 54 του Συντάγματος.

20 3. Σύμφωνα με Απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με το κατάλοιπο εξουσίας μπορεί μεν να συμπληρωθούν περιστασιακά κενά που δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν από τους συντάκτες του Συντάγματος, υποτάσσεται όμως στο Σύνταγμα, στους νόμους και στους κανόνες φυσικής δικαιοσύνης".

25 Η πιο πάνω Απόφαση οριοθετεί περιοριστικά τις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου.

30 4. Ο υπό κρίση Νόμος δεν βρίσκεται σε αντίθεση με τα Άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται πιο πάνω ούτε με την Αρχή της διάκρισης των Εξουσιών, γιατί τα θέματα που ρυθμίζει βρίσκονται στην αρμοδιότητα της Βουλής των Αντιπροσώπων, δυνάμει του Άρθρου 61 του Συντάγματος, και, ως εκ τούτου, δεν είναι αντισυνταγματικός.

(Γ) Γνωμάτευση υπό Αρτεμίδη Δ., στην Αναφορά 5/93 και αιτιολογία στις Αναφορές 1/93, 2/93, 3/93, 4/93'1/94.

Αναφορές 1, 2, 3 και 4:

35 1. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν έχει καμιά αρμοδιότητα να τερματίζει, και κατά συνέπεια να ανακαλεί, τον τερματισμό των υπηρεσιών κρατικών λειτουργών. Οι πρόνοιες του άρθρου 54 του Συντάγματος είναι παντελώς άσχετες με τέτοιας φύσεως εξουσία. Αυτές οι αρμοδιότητες δίδονται από το Σύνταγμα και τους Νόμους, σε άλλα όργανα.

40

2. Η θεσμική ρύθμιση όλων των ζητημάτων που ανάγονται στην πρόσληψη, προαγωγή, τερματισμό υπηρεσιών, αφυπηρέτηση και άλλους συναφείς όρους υπηρεσίας, όλης της κρατικής μηχανής και ημικρατικών οργανισμών ανήκει στην αρμοδιότητα της Νομοθετικής Εξουσίας. Στις νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις περιλαμβάνεται και η απαγόρευση διορισμού καθορισμένων κατηγοριών ατόμων όπως π.χ. καταδικασθέντων για σοβαρά αδικήματα που ενέχουν έλλειψη τιμότητας ή ηθική αισχρότητα. 5

3. Το Υπουργικό Συμβούλιο άντλησε την εξουσία του για τερματισμό των υπηρεσιών των 62 μόνο από τον περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των Περί Ωρισμένων Παιδαγωγικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύντης και Εκδίκασις) Νόμων του 1977 έως 1978, 57/78, που ψηφίστηκε μετά την υποβολή νομοσχεδίου εκ μέρους της Εκτελεστικής εξουσίας. Ο Νόμος δίδει μια μοναδική και περιοριστική εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο για την "ταχεία και αποτελεσματική εκκαθάριση των διαφόρων υπηρεσιών της Δημοκρατίας και των Ημικρατικών Οργανισμών από τα αμετανόητα επιβλαβή στοιχεία". Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν έχει άλλη εξουσία εκτός από αυτή που ρητά προβλέπεται στον Νόμο. Ο Νόμος αυτός κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ως συνταγματικός οι δε σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για την απόλυση των 62 επικυρώθηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου (στην υπόθεση Χριστοδουλίδης κ.α. ν Δημοκρατίας). Η εισήγηση για ανατροπή της απόφασης στην πιο πάνω υπόθεση είναι νομικά παντελώς εσφαλμένη. 10
15
20
25

4. Η Βουλή με όλους τους Νόμους, που είναι αντικείμενο των Αναφορών 2, 3, 4 και 5, δεν επενέβη στα πλαίσια της αρμοδιότητας του Υπουργικού Συμβουλίου, εφόσον το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε καμιά εξουσία πάνω στο θέμα.

Αναφορά 1/94

Η αποδοχή της εισήγησης ότι η επιφύλαξη στο Άρθρο 3 και το εδάφιο 4 του Άρθρου 5 του περί Προτύπολογισμού Νόμου του 1994, αντίκεινται προς το Σύνταγμα, ισοδυναμεί με εξαναγκασμό της Βουλής να εγκρίνει δαπάνες της πολιτείας, για τις οποίες θα επιβαρυνθούν οι πολίτες, και τις οποίες, ενεργώντας αυστηρά μέσα στα πλαίσια της συνταγματικής της αρμοδιότητας, δεν επιθυμεί να εγκρίνει. 30
35

Αναφορά 5/93

Με τον περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμο του 1993, η Βουλή παίρνει ένα μέτρο για αποκλεισμό ατόμων από την στελέχωση της κρατικής μηχανής των οποίων οι υπηρεσίες τερματίστηκαν βάσει των διατάξεων του Νόμου 57/78. Η ρύθμιση αυτή ανάγεται απόλυτα στις εξουσίες της Βουλής. 40

3 Α.Α.Δ. Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4)

5 Η φρασεολογία που χρησιμοποίησε η Βουλή στις καταληκτικές πρόνοιες του άρθρου 3(1) του επίδικου Νόμου δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και κρίσης από το Ανώτατο Δικαστήριο, όταν η λειτουργική έννοια του περιεχομένου του εμπίπτει στη νομοθετική της αρμοδιότητα.

10 Μόνο με τη συναίνεση της Νομοθετικής και Εκτελεστικής εξουσίας, μπορεί να αναθεωρηθεί η στάση της πολιτείας πάνω στο θέμα της μεταχείρισης από την πολιτεία των κρατικών λειτουργών που αναμείχθηκαν στο πραξικόπημα και του ασυμβίβαστου αυτής της συμπεριφοράς τους με την κατοχή δημόσιου λειτουργήματος. Αν δεν γίνει αυτό, το αποτέλεσμα θα είναι ότι το ίδιο Υπουργικό Συμβούλιο, ή άλλο με διαφορετική σύνθεση, θα μπορεί να ανακαλέσει την πρόσφατη ανακλητική απόφαση, και ούτω καθεξής.

Γνωματεύσεις ως ανωτέρω.

15 Σημείωση: Ο περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993, επισυνάπτεται στο τέλος της παρούσας απόφασης.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Christodoulides & Others v Republic (1984) 3 C.L.R. 1297

20 *Fakas v Republic (1988) 3 C.L.R. 1928*

Παπαγεωργίου κ.α. ν Δημοκρατίας. Απόφαση ημερομ. 10/4/90

P.I.K. κ.α. ν Καραγιώργη & Άλλων (1991) 3 Α.Α.Δ. 159

Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν Βουλής των Αντιπροσώπων (1992) 3 Α.Α.Δ. 458

25 *Diagoras Development v National Bank (1985) 1 C.L.R. 581*

Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν Βουλής των Αντιπροσώπων (1991) 3 Α.Α.Δ. 252

President of Republic v House of Representatives (1986) 3 C.L.R. 1439, 1450 (Αναφορά 1/86)

30 *President of Republic v House of Representatives (1985) 3 C.L.R. 2022*

Θεοδοσίου Λτδ ν Δήμου Λεμεσού (1993) 3 Α.Α.Δ. 25

Λιασή ν Γενικού Εισαγγελέα & Άλλου (1975) 3 C.L.R. 558

Ραβίου ν Attorney General (1979) 1 J.S.C. 172 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου)

Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4) (1994)

Cosma v Attorney General (1980) 1 J.S.C. 94 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου)

Righa v Attorney General (1980) 1 J.S.C. 94 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου)

Anastasiou v Demetriou & Another (1981) 1 C.L.R. 589.

5

Αναφορά.

Αναφορά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο Ανώτατο Δικαστήριο για γνωμάτευση κατά πόσον ο Περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993 βρίσκεται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις των Άρθρων 12, 23, 25, 28, 30, 33, 35, 54, 61 και 179 του Συντάγματος. 10

Μ. Τριανταφυλλίδης, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Τ. Πολυχρονίδου (Δ/δα) Δικηγόρο της Δημοκρατίας Α', Ε. Νικολαΐδου (κα) και Μ. Τσαγγαρίδη, Δικηγόροι της Δημοκρατίας, για τον αιτητή. 15

Ε. Ευσταθίου με Α.Σ. Αγγελίδη και Αρ. Γεωργίου, για τους καθ' ων η αίτηση.

Cur. adv. vult.

ΠΙΚΗΣ, Δ. : Το κείμενο που ακολουθεί αντανακλά, εκτός από τη δική μου απόφαση και τις θέσεις μου, και την απόφαση και τις θέσεις των Δικαστών - 20

ΚΟΥΡΡΗ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗ, ΠΟΓΙΑΤΖΗ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗ, ΝΙΚΗΤΑ, ΑΡΤΕΜΗ και ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ. 25

ΠΙΚΗΣ, Δ. : Με την Αναφορά 5/93 επιζητείται η γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου για τη συνταγματικότητα του περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμου του 1993 (ο νόμος), συγκεκριμένα κατά πόσο βρίσκεται σε αντίθεση ή ασυμφωνία προς τις διατάξεις των Άρθρων 12, 23, 25, 28, 30, 33, 35, 54, 61 και 179 του 30

5 Συντάγματος και την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών που διέπει το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η πρόταση για τη θέσπιση του νόμου εξετάστηκε από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, μαζί με τρεις άλλες προτάσεις νόμου που θεσπίστηκαν σε νόμο την ίδια ημερομηνία, ως -

(α) "Ο περί Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993",

10 (β) "Ο περί Συντάξεων Καθηγητών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993" και,

(γ) "Ο περί Συντάξεων (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993",

15 και αποτέλεσαν το αντικείμενο των Αναφορών 2/93, 3/93 και 4/93. Σε κοινή έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών της 3/11/93, έγινε εισήγηση (κατά πλειοψηφία) για τη θέσπιση σε νόμο και των τεσσάρων προτάσεων η οποία υιοθετήθηκε από το σώμα στη συνεδρία της 4/11/93. Οι σκοποί των τεσσάρων νομοθετημάτων συνοψίζονται ως εξής από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή

20 Νομικών στην προτελευταία παράγραφο της έκθεσής της ".... για να καταστεί απόλυτα σαφές ότι τα προτεινόμενα μέτρα ακυρώνουν επίσης την ανάκληση με οποιοδήποτε τρόπο του τερματισμού των υπηρεσιών που έγινε, περιλαμβάνοντας τις συνακόλουθες συνέπειες του ασυμβίβαστου που καθορίζεται και την προϋπηρεσία ή την αρχαιότητα των επηρεαζόμενων κρατικών υπαλλήλων. ....".

30 Η ταυτόχρονη θέσπιση των τεσσάρων Νόμων και οι κοινές επιδιώξεις με τη ψήφισή τους δεν εξομοιώνουν το περιεχόμενό τους για σκοπούς κρίσης της συνταγματικότητάς τους βάσει του Άρθρου 140, ούτε ταυτίζουν τα επίδικα θέματα των τεσσάρων Αναφορών. Όπως επισημάναμε στην απόφασή μας της 28/2/94 (απόφαση πλειοψηφίας),

".... Το Άρθρο 140.1 του Συντάγματος προσδιορίζει ως αποκλειστικό αντικείμενο κάθε Αναφοράς τη συ-

νταγματικότητα του νόμου ή της απόφασης ή ορισμένης διάταξης αυτών η οποία αναφέρεται για τη γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το πεδίο ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων και αποφάσεων, ή μέρους αυτών που αναφέρονται στο Ανώτατο Δικαστήριο, περιορίζεται εξ αντικειμένου στη διαπίστωση κατά 5 πόσο υπάρχει ή όχι σύγκρουση μεταξύ των προνοιών του ελεγχόμενου νόμου ή αποφάσεως και των σχετικών διατάξεων του Συντάγματος, καθώς και της αρχής της διάκρισης των Εξουσιών. Αυτό επιτυγχάνεται με την 10 αντιπαραβολή των διατάξεων του κρινόμενου νόμου προς τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος. Οι λόγοι που οδήγησαν το νομοθέτη στη θέσπιση του νόμου, δεν ελέγχονται ούτε αποτελούν μέσο διαπίστωσης ή ελέγχου της συνταγματικότητάς τους. Η σκοπιμότητα και η σοφία των προνοιών του νόμου εκφεύγουν του συνταγματικού ελέγχου. ...". 15

Οι νόμοι ["Ο περί Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993", "Ο περί Συντάξεων Καθηγητών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993" και "Ο περί Συντάξεων (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος 20 του 1993"], που αποτέλεσαν το αντικείμενο των Αναφορών 2/93, 3/93 και 4/93, αντίστοιχα, κρίθηκαν συνταγματικοί για τους λόγους που εξηγούνται στην απόφαση της 28/2/94. Οι τρεις νόμοι είχαν κοινό στόχο τη ρύθμιση των συνεπειών επαναπρόσληψης στους αντίστοιχους κλάδους της υπηρεσίας υπαλλήλων παυθέντων από την κρατική υπηρεσία στο πλαίσιο εφαρμογής του περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των περί 25 Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασις) Νόμων 1977 έως 1978 Νόμου του 1978 (Ν 57/78). Αντίθετα, ο νόμος που αποτελεί το επίδικο θέμα αυτής της Αναφοράς, έχει ως στόχο τον αποκλεισμό της δυνατότητας επαναπρόσληψης ατόμων παυθέντων στο πλαίσιο του Ν 57/78 και αποβλέπει ρητά στην 30 ακύρωση οποιασδήποτε προηγούμενης απόφασης για την ανάκληση της απόλυσής τους. Όπως και στην περίπτωση των νόμων που αποτέλεσαν το αντικείμενο των Αναφορών 2/93, 3/93 και 4/93, έτσι και στην προκείμενη περί- 35

5 πτώση το αντικείμενο της Αναφοράς, ο νόμος του οποίου ερευνάται η συνταγματικότητα, θα εξεταστεί αυτοτελώς, με γνώμονα το κριτήριο που θέτει το Άρθρο 140 του Συντάγματος, δηλαδή, εάν είναι αντίθετος ή ασύμφωνος με τις διατάξεις του Συντάγματος που καθορίζονται στην Αναφορά και, κατ' επέκταση, την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών.

10 Το κείμενο του νόμου αναφέρεται στον αποκλεισμό - (α) του διορισμού, (β) του επαναδιορισμού, και γ) της επαναπρόσληψης υπαλλήλου, του οποίου αποφασίστηκε ο τερματισμός των υπηρεσιών του από κατά νόμο αρμόδιο όργανο στο πλαίσιο του Ν 57/78. Δε σταματά όμως εκεί. Συνεχίζει και προβλέπει για τον αποκλεισμό της κατοχής θέσης στην κρατική υπηρεσία και προς άρση κάθε αμφιβολίας ως προς το σκοπό και το αποτέλεσμα της εφαρμογής του, κηρύσσει εξ υπαρχής άκυρο και ως μη γενόμενο κάθε 15 διορισμό, επαναδιορισμό, πρόσληψη ή επαναπρόσληψη που ενδεχομένως ήδη είχε γίνει και ακόμα την ανάκληση τερματισμού των υπηρεσιών ή την κατοχή θέσης. Πασιφανής σκοπός του νομοθέτη με τη θέσπιση του Άρθρου 3(1) 20 του νόμου, είναι η ακύρωση της απόφασης για την ανάκληση της απόφασης για την απόλυση των υπαλλήλων από την κρατική υπηρεσία για λόγους δημόσιου συμφέροντος στο πλαίσιο εφαρμογής του Ν 57/78. Το Άρθρο 3(2) 25 του νόμου αποβλέπει στην επίτευξη των ίδιων στόχων με τα νομοθετήματα που αποτέλεσαν το αντικείμενο των Αναφορών 2/93, 3/93 και 4/93, με τη διαφορά ότι σ' αυτή την περίπτωση ο νόμος δε στοχεύει στη ρύθμιση των επιπτώσεων επαναπρόσληψης αλλά στον αποκλεισμό της.

30 Εξέταση του Άρθρου 3(1) του νόμου δεν αφήνει αμφιβολία ότι βασικός σκοπός είναι η ακύρωση κάθε απόφασης για την ανάκληση προηγούμενων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου με τις οποίες είχαν τερματιστεί οι υπηρεσίες αριθμού κρατικών υπαλλήλων στο πλαίσιο 35 εφαρμογής του Ν 57/78. Το Άρθρο 3(2) του νόμου είναι δύσκολο να συνταυτιστεί με το Άρθρο 3(1), εφόσον έχει ως αντικείμενο τον αποκλεισμό παροχής οποιοδήποτε

δικαιώματος σε πρόσωπο που επηρεάζεται από το Άρθρο 3(1).

Ο σκοπός του νόμου, όπως συνάγεται από το κείμενό του, είναι η ακύρωση κάθε απόφασης για ανάκληση προηγούμενων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για την παύση κρατικών λειτουργιών που απολύθηκαν στο πλαίσιο εφαρμογής του Ν 57/78. Η απόφαση της οποίας σκοπεύεται η κατάργηση, είναι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93, με την οποία ανακλήθηκαν πέντε προηγούμενες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, με τις οποίες απολύθηκαν 62 κρατικοί υπάλληλοι για λόγους δημόσιου συμφέροντος.

Οι προσφυγές των απολυθέντων στο Ανώτατο Δικαστήριο απορρίφθηκαν στη *Christodoulides and Others v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 1297 (απόφαση ολομέλειας). [Βλ. επίσης *Fakas v. Republic* (1988) 3 C.L.R. 1928, που ήταν επίσης προσφυγή απολυθέντος η οποία παρέμεινε να εκδικασθεί μετά τη *Christodoulides* (ανωτέρω) και στην οποία ακολουθήθηκε η *Christodoulides* πρωτόδικα και κατ'έφεση]. Η ανάκληση έγινε με αφετηρία την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης (*ex nunc*). Έρεισμα για την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως αναφέρεται στο κείμενό της, αποτέλεσε η κρίση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στη *Νεόφυτος Παπαγεωργίου κ.α. v. Κυπριακής Δημοκρατίας* (Α.Ε. 941 και 944 της 10/4/90) και συγκεκριμένα η θεώρηση των εξουσιών που παρέχονται στο Υπουργικό Συμβούλιο, βάσει των Άρθρων 6(στ') και 7 του περί Συντάξεων Νόμου - ΚΕΦ. 311. Το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση στην *Παπαγεωργίου*, κρίθηκε ότι συνιστούσε νέα προσέγγιση ως προς τις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου να διατάξει τον τερματισμό των υπηρεσιών μελών της κρατικής υπηρεσίας, ώστε να δικαιολογείται ως θέμα τάξεως η ανάκληση των προηγούμενων αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου:

"είναι αδιανόητο ... να θεωρηθεί ότι η γενική διεύθυνση, ο έλεγχος της διακυβέρνησης, ο συντονισμός και εποπτεία των δημοσίων υπαλλήλων, δίδει και δικαίωμα στο Υπουργικό Συμβούλιο τερματισμού των υπηρε-

σιών μελών της Αστυνομικής Δύναμης ...".

5 Η θέση του Γενικού Εισαγγελέα είναι ότι ο υπό κρίση νόμος εκφεύγει του πεδίου της νομοθετικής και ότι συνιστά επέμβαση στον τομέα της εκτελεστικής λειτουργίας. Η απροκάλυπτη ακύρωση με νομοθεσία απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, υπέβαλε, δε συνιστά νομοθέτημα, δηλαδή θεσμοθέτηση κανόνα δικαίου, αλλά διοικητική ενέργεια συνεπαγομένη άμεση ανάμειξη στο πεδίο της Εκτελεστικής Εξουσίας.

10 Ο Γενικός Εισαγγελέας αναφέρθηκε σε μεγάλο αριθμό αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου που καθορίζουν, (α) τον αυστηρό διαχωρισμό των Εξουσιών που ισχύει κάτω από το Κυπριακό Σύνταγμα και, (β) την απόρριψη από το δικαστήριο κάθε επέμβασης κάτω από οποιοδήποτε μανδύα οποιασδήποτε από τις τρεις Εξουσίες στο πεδίο της άλλης.

20 Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου όντως καταδεικνύει ότι το πεδίο λειτουργίας των τριών πολιτειακών εξουσιών διαχωρίζεται αυστηρά και αποκλείεται η ανάληψη ή η άσκηση οποιασδήποτε αρμοδιότητας από οποιαδήποτε από τις τρεις Εξουσίες που δεν αποδίδεται σ' αυτή από το Σύνταγμα ή δεν εμπίπτει στο πεδίο της λειτουργίας της λόγω των εγγενών χαρακτηριστικών της [βλ. μεταξύ άλλων, *P.I.K. κ.α. ν. Καραγιώργη και Άλλων* (1991) 25 3 Α.Α.Δ. 159 και *Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων* (1992) 3 Α.Α.Δ. 458]. Το κριτήριο για την ταξινόμηση των κρατικών λειτουργιών, όπου αυτές δεν κατανέμονται ρητά από το Σύνταγμα, είναι ουσιαστικό και συναρτάται με τα εγγενή χαρακτηριστικά και την 30 εκώτερη φύση τους [βλ. μεταξύ άλλων, *Diagoras Development v. National Bank* (1985) 1 C.L.R. 581].

35 Οι δικηγόροι της Βουλής δεν αμφισβήτησαν τον αυστηρό διαχωρισμό που καθιερώνει το Σύνταγμα μεταξύ των τριών Εξουσιών της Πολιτείας. Εισηγήθηκε όμως ο κ. Αγγελίδης που ανέπτυξε το κεντρικό μέρος των θέσεων της Βουλής, ότι η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της

22/4/93 μπορεί να αγνοηθεί ολοσχερώς για σκοπούς κρίσης της συνταγματικότητας του επίδικου νόμου, λόγω (α) της κακής συγκρότησης του Υπουργικού και (β) του δεδικασμένου που επέφερε η *Christodoulides* (ανωτέρω). Σύμφωνα με τις θέσεις της Βουλής η απόφαση της 22/4/93 στερείται ολοσχερώς κύρους λόγω συμμετοχής στη λήψη της της Υπουργού Παιδείας. Παρόλο που αναγνωρίστηκε ότι ο περί Μεταβιβάσεως της Ασκήσεως των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνελεύσεως και περί Υπουργείου Παιδείας Νόμος του 1965 (N 12/65) συνιστά νομοθέτημα που θεμελιώνεται στο δίκαιο της ανάγκης, ο δικηγόρος της Βουλής υπέβαλε ότι δεν επιτρέπεται η συμμετοχή του ή της Υπουργού Παιδείας στο Υπουργικό Συμβούλιο και στις αποφάσεις που λαμβάνονται και ότι εφόσον συμμετέχει (ο Υπουργός Παιδείας) το Υπουργικό Συμβούλιο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ασκεί τις εξουσίες που του παρέχει το Άρθρο 54. Ως προς το δεδικασμένο, υπέβαλε ότι μετά την επικύρωση των αρχικών αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου από το Ανώτατο Δικαστήριο στη *Christodoulides*, δεν είναι νομικά παραδεκτή η ανάκληση έστω και αν αφήνει, όπως στην προκείμενη περίπτωση, ανεπηρέαστη τη νομιμότητα των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για απόλυση πριν την 22/4/93. Εισηγήθηκε επίσης ότι το Υπουργικό Συμβούλιο εστερείτο παντελώς αρμοδιότητας ανάκλησης των προηγούμενων αποφάσεων του που λήφθηκαν βάσει του N 57/78 και ότι το θέμα εξέρχεται της σφαίρας της διοικητικής αρμοδιότητας.

Ο Γενικός Εισαγγελέας υπεστήριξε ότι είναι απαράδεκτη η διερεύνηση σ' αυτή τη διαδικασία της εγκυρότητας της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93. Το αντικείμενο, υπέβαλε, αυτής της Αναφοράς, όπως και κάθε Αναφοράς, είναι η διερεύνηση της συνταγματικότητας των προνοιών του νόμου που επιτυγχάνεται με την αντιπαραβολή τους προς τις σχετικές πρόνοιες του Συντάγματος και τη διαπίστωση κατά πόσο παραβιάζουν την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών. Εισηγήθηκε ότι αν το Δικαστήριο αποδεχθεί ότι είναι δυνατή η εξέταση της απόφασης της 22/4/93, η απόφαση εκείνη αποτελεί έγκυρη

5 άσκηση της Εκτελεστικής Εξουσίας που παρέχεται στο Υπουργικό Συμβούλιο από το Άρθρο 54. Επίσης υπέβαλε ότι η επικύρωση διοικητικής απόφασης από το Δικαστήριο δεν αναιρεί το δικαίωμα του Υπουργικού Συμβουλίου να ανακαλέσει απόφασή του σε μεταγενέστερο στάδιο, ιδίως όπως στην προκείμενη περίπτωση με την πρόσδοση μελλοντικής ισχύος στην απόφαση (ex nunc) που αφήνει ανεπηρέαστη τη νομιμότητα της απόφασης κατά το χρόνο της αρχικής της έκδοσης όπως επικυρώθηκε από το Δικαστήριο.

15 Η θέση των δικηγόρων της Βουλής για την υπόσταση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93, υποβλήθηκε παρά την αναγνώριση ότι η απόφαση εκείνη δεν μπορεί να ακυρωθεί στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Οι δυο θέσεις είναι δύσκολο να συμβιβαστούν δεδομένου ότι αποκήρυξη της απόφασης της 22/4/93 ως ανυπόστατης για τους σκοπούς κρίσης της συνταγματικότητας του νόμου, συνεπάγεται στην ουσία κρίση της εγκυρότητας της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου.

20 Η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου βάσει του Άρθρου 140, περιορίζεται στην κρίση της συνταγματικότητας του νόμου που αποτελεί το αντικείμενο της Αναφοράς, με σημείο αναφοράς τα άρθρα του Συντάγματος τα οποία κατ' ισχυρισμόν παραβιάζει, σε συνάρτηση με την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών. Το Άρθρο 140 δεν παρέχει δικαιοδοσία για την κρίση της συνταγματικότητας ή της εγκυρότητας οποιασδήποτε απόφασης ή θέματος άλλου από το νόμο ή απόφασης που αποτελεί το αντικείμενο της Αναφοράς. Απόφαση, πράξη ή παράλειψη προσώπου, αρχής ή οργάνου που ασκεί εκτελεστική ή διοικητική λειτουργία, μπορεί να αναθεωρηθεί και η εγκυρότητά της να κριθεί μόνο στο πλαίσιο προσφυγής που ασκείται δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος. Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93 δεν αποτελεί επί-
35 δικο θέμα στην παρούσα Αναφορά ούτε θα μπορούσε να αποτελέσει το αντικείμενο Αναφοράς βάσει του Άρθρου 140 του Συντάγματος. Η εγκυρότητα της απόφασης μπορούσε να ελεγχθεί μόνο στο πλαίσιο της αναθεωρητικής

δικαιοδοσίας που καθιερώνει το Άρθρο 146 του Συντάγματος.

Το αντικείμενο της Αναφοράς είναι η συνταγματικότητα του υπό εξέταση νόμου· κατά πόσο οι διατάξεις του προσκρούουν στα άρθρα του Συντάγματος που καθορίζονται στην Αναφορά σε συσχετισμό με την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών. Ό,τι ερευνάται είναι το κείμενο του νόμου και κατά πόσο συνιστά άσκηση νομοθετικής εξουσίας ή διοικητικής ενέργειας υπό το μανδύα της νομοθετικής λειτουργίας. Όπως έχουμε διαπιστώσει, βασικός σκοπός της νομοθεσίας είναι η ακύρωση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93. Εάν η ενέργεια αυτή συνιστά εκτελεστική ή διοικητική λειτουργία, είναι αδιάφορο εάν η απόφαση που καταργεί είναι έγκυρη ή άκυρη. Και στις δύο περιπτώσεις απαγορεύεται εξίσου διότι η ακύρωση διοικητικής απόφασης ή άσκηση οποιασδήποτε πτυχής διοικητικής λειτουργίας, εκφεύγει του νομοθετικού πεδίου και αποτελεί επέμβαση στο πεδίο της εκτελεστικής λειτουργίας.

Οι δικηγόροι της Βουλής υπέβαλαν ότι εφόσον ο Ν 57/78 είχε ως αντικείμενο την κάθαρση και ότι είναι μέσω της νομοθεσίας που θέματα που ανάγονται στην κάθαρση έχουν αντιμετωπισθεί, ο υπό κρίση νόμος πρέπει να κριθεί συνταγματικός εφόσον σκοπεύει στη θεσμική ρύθμιση θεμάτων που άπτονται της κάθαρσης.

Εάν το αντικείμενο του υπό κρίση νόμου ήταν η κατάργηση πράξεων της πραξικοπηματικής κυβέρνησης, η θέσπιση νομοθεσίας θα συνιστούσε πλεονασμό. Το πραξικόπημα δε δημιούργησε δίκαιο όπως έχει κατ' επανάληψη διακηρυχθεί από το Δικαστήριο. Αυτό όμως δεν είναι το αντικείμενο του νόμου ο οποίος είναι υπό διερεύνηση. Ό,τι εξετάζεται είναι η κατάργηση απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου από τη Βουλή των Αντιπροσώπων με την οποία ανακλήθηκαν προηγούμενες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Παρόμοια εισήγηση είχε υποβληθεί εκ μέρους της Βου-

λής των Αντιπροσώπων στην Αναφορά 4/90 (*Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων (1991)* 3 Α.Α.Δ. 252, το αντικείμενο της οποίας ήταν η παροχή γνωμάτευσης για τη συνταγματικότητα του περί Πραξικοπήματος (Ειδικά Διατάξεις) (Τροποποιητικού) Νόμου του 1990. Με το νόμο εκείνο εσκοπείτο η τροποποίηση του 5 περί Πραξικοπήματος (Ειδικά Διατάξεις) Νόμου του 1975 (Ν 57/75) έτσι ώστε τα μέλη της πραξικοπηματικής κυβέρνησης να αποστέρηθούν του δικαιώματος του εκλέ- 10 γειν και του εκλέγεσθαι σε Προεδρικές, Βουλευτικές, Δημοτικές και Κοινοτικές εκλογές. Το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε το νόμο ως αντισυνταγματικό, διακηρύσσοντας ότι ένας είναι ο υπέρτατος νόμος, το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου ήταν ομόφωνη. Σε μια από τις δύο συγκλίνουσες 15 ως προς την προσέγγιση αποφάσεις, η οποία απηχούσε εκτός από τις δικές μου και τις θέσεις των Δικαστών Νικητά και Αρτεμίδα, επισημαίνεται ότι κανένας νόμος, όσο σημαντικός κι αν είναι ο σκοπός του, δεν εξισώνεται με το 20 Σύνταγμα που προσδιορίζει το πλαίσιο λειτουργίας της Πολιτείας και συνιστά τον αποκλειστικό γνώμονα για την κρίση της συνταγματικότητας των νόμων που θεσπίζονται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Το πιο κάτω απόσπασμα από την απόφασή μας, είναι χαρακτηριστικό της αντι- 25 μετώπισης του θέματος :

"5. Ο κρινόμενος νόμος αποτελεί συνέχεια και είναι συνυφασμένος με τον περί Πραξικοπήματος (Ειδικά Διατάξεις) Νόμο του 1975 (Ν 57/75), με τον οποίο θε- 30 μοθετήθηκε ότι οι πράξεις της πραξικοπηματικής κυβέρνησης ' ουδεμίαν νομικήν υπόστασιν εκέκτηντο'. Οι διατάξεις του Ν 57/75 βεβαιώνουν και νομοθετικά το ανυπόστατο των πράξεων της πραξικοπηματικής κυβέρνησης. Όπως διαπιστώνεται σε σειρά αποφάσεων των κυπριακών δικαστηρίων, οι πράξεις της πραξικο- 35 πηματικής κυβέρνησης και των πραξικοπηματιών γενικότερα, εστερούντο ολοσχερώς νομικού ερείσματος και έπεσαν στο κενό της ανομίας που επέφερε το έγκλημα του πραξικοπήματος με την κατάλυση της συνταγματικής τάξης. [Βλ. μεταξύ άλλων, *Λιασή ν. Γενικού Εισαγ-*

γέλεα και Άλλου, (1975) 3 C.L.R. 558· *Pavlou v. Attorney-General* (1979) 1 J.S.C. 172 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου)· *Cosma v. Attorney-General* (1980) 1 J.S.C. 94 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου)· *Righa v. Attorney-General* (1980) 1 J.S.C. 94 (απόφαση Επ. Δικαστηρίου) 5 και *Anastassiou v. Demetriou and Another* (1981) 1 C.L.R. 589]".

Σε άλλο σημείο της ίδιας απόφασης (Αναφορά 4/90), επισημαίνεται ότι η παράλειψη δίωξης των πραξικοπηματιών δε νομιμοποιούσε τη Βουλή των Αντιπροσώπων να 10 υποκαταστήσει τη δικαστική Εξουσία στη διαπίστωση της διάπραξης αδικήματος το οποίο θα αποστερούσε τον παρβάτη του δικαιώματος του εκλέγεσθαι, όπως καθορίζεται στα Άρθρα 40 και 64 του Συντάγματος. Η ίδια προσέγγιση χαρακτηρίζει και το σκεπτικό της πλειοψηφίας 15 των Δικαστών, όπως φαίνεται και από το απόσπασμα που ακολουθεί: "... Η δε συμμετοχή στην πραξικοπηματική κυβέρνηση από μόνη της δεν ικανοποιεί τις προϋποθέσεις των παραγράφων 40(γ) και 64(γ) του Συντάγματος που 20 εκτίθενται πιο πάνω. Οι Νομοθετικές προβλέψεις και διαπιστώσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την καταδίκη ή απόφαση αρμόδιου δικαστηρίου ...".

Ο λόγος της απόφασης στην Αναφορά 4/90 είναι ότι η μη δίωξη των πραξικοπηματιών δεν παρέχει έρεισμα για 25 παρέκλιση από το Σύνταγμα ή χαλάρωση των κριτηρίων ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κ. Αγγελίδης, εκ μέρους της Βουλής, διευκρίνησε ότι η επιχειρηματολογία του σ' αυτή την Αναφορά δε σκοπεί με οποιοδήποτε τρόπο να υποβαθμίσει τη σημασία του Συντάγματος ως του υπέρτατου νόμου της Κυπριακής 30 Δημοκρατίας, ή της σημασίας που ενέχει η προσήλωση στο Σύνταγμα για την ευημερία της χώρας. Συναφώς αναφέρθηκε στις παρατηρήσεις που περιέχονται στις αποφάσεις μου, στην *President of Republic v. House of R/ntatives* (1986) 3 C.L.R. 1439, 1450 (Αναφορά 1/86), και στην 35 *President of Republic v. House of R/ntatives* (1985) 3 C.L.R. 2202 (Αναφορά 11/85), για τη σημασία που ενέχει η τήρηση του Συντάγματος για την προάσπιση της οντότητας

3 Α.Α.Δ. Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4) Πικής, Δ.
του κυπριακού κράτους.

Εξετάσαμε το τεθέν με την Αναφορά θέμα συνταγματικότητας του νόμου. Η κατάληξή μας είναι :

5 (1) Με το Άρθρο 3(1) του νόμου επιδιώκεται η ακύρωση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου της 22/4/93. Αυτός είναι ο κεντρικός σκοπός του.

(2) Η κατάργηση ή ανάκληση διοικητικής απόφασης συνιστά πράξη η οποία ανάγεται στο πεδίο της εκτελεστικής ή διοικητικής λειτουργίας.

10 Στη *Μιχαήλ Θεοδοσίου Λτδ. ν. Δήμου Λεμεσού* (1993)3 Α.Α.Δ. 25, (απόφαση Ολομέλειας) αποφασίστηκε ότι η κατάργηση με νομοθεσία διατάγματος απαλλοτρίωσης συνιστούσε επέμβαση στον τομέα της Εκτελεστικής Εξουσίας κατ' αντίθεση προς την αρχή της διάκρισης των
15 Εξουσιών [βλ. επίσης *Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων* (Αναφορά 4/92 - 10/9/92)].

(3) Με τις πρόνοιες του Άρθρου 3(1) του νόμου σκοπείται η κατάργηση απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου κατ' αντίθεση προς τις διατάξεις του Άρθρου 61 που
20 περιορίζουν τη λειτουργία της Βουλής στο νομοθετικό πεδίο, και του Άρθρου 54 που κατανέμει την εκτελεστική εξουσία, με την εξαίρεση των θεμάτων που ορίζονται στο ίδιο το Άρθρο, στο Υπουργικό Συμβούλιο και κατά παράβαση της αρχής της διάκρισης των Εξουσιών.

25 (4) Το Άρθρο 3(2) του νόμου προϋποθέτει την ύπαρξη του Άρθρου 3(1) στο οποίο αναφέρεται, δεν έχει αυτοτελή υπόσταση και δε διαχωρίζεται από αυτό και, επομένως, η αντισυνταγματικότητα εκτείνεται και σ' αυτό.

30 Ενόψει των ανωτέρω, γνωματεύουμε ότι ο περί Κρατικών Υπαλλήλων (Ύπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993, που αποτελεί το αντικείμενο αυτής της Αναφοράς (επισυνάπτεται), είναι αντισυνταγματικός επειδή αντίκειται προς τα Άρθρα 54 και 61 του Συντάγματος, παραβιάζει την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών και δε δύναται
35 να εκδοθεί.

Γ Ν Ω Μ Α Τ Ε Υ Σ Η

(του Προέδρου του Δικαστηρίου, κ. Α. Λοΐζου, και των Δικαστών Δ. Δημητριάδη, Δ.Γ. Στυλιανίδη και Χρ. Αρτεμίδη)

(Ο κ. Χρ. Αρτεμίδης, που συμφωνεί με την παρούσα Γνωμάτευση, θα προσθέσει, σε ξεχωριστό κείμενο, τις σκέψεις του για όλες τις Αναφορές.) 5

Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π.: Με την Αναφορά αυτή, που καταχωρίστηκε δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ζητά από το Ανώτατο Δικαστήριο γνωμάτευση "κατά πόσο ο 'Περί Κρατικών Υπαλλήλων' (Ύπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993' ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς τις διατάξεις των Άρθρων 12, 23, 25, 28, 30, 33, 35, 54, 61 και 179 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας ή και προς την Αρχή του Διαχωρισμού των Εξουσιών που εμπεριέχεται στο, και διέπει το, Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας". 10 15

Το Ανώτατο Δικαστήριο άκουσε, μέσω των συνηγόρων τους, τις απόψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και της Βουλής των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με το Άρθρο 140.2 του Συντάγματος. 20

1. Στις 15 Ιουλίου, 1974, διαπράχθηκε αιματηρό πραξικόπημα για κατάλυση της συνταγματικής τάξης και την ανατροπή του Προέδρου της Δημοκρατίας, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. 25

2. Η έκρυθμη κατάσταση, που δημιουργήθηκε λόγω του πραξικοπήματος, επέβαλλε ταχεία και αποτελεσματική εκκαθάριση των διαφόρων Υπηρεσιών της Δημοκρατίας και των Ημικρατικών Οργανισμών από τα αμετανόητα επιβλαβή στοιχεία. Για το σκοπό αυτό θεσπίστηκαν οι περί Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασις) Νόμοι του 1977 έως 1978, (Αρ. 3/77, 38/77 και 12/78). 30

3. Επειδή αποδείχθηκε ότι σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση σε ό,τι αφορούσε την ταχεία έρευνα και εκδίκαση των πειθαρχικών παραπτωμάτων που προνοούσαν οι πιο πάνω Νόμοι και, επειδή θεωρήθηκε αναγκαία και απαραίτητη η διερεύνηση και εκδίκαση των παραπτωμάτων αυτών με ταχύ ρυθμό, ψηφίστηκε ο περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των περί Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασης) Νόμων του 1977 έως 1978, Νόμος του 1978, 5 10 (Αρ. 57/78).

4. Το Υπουργικό Συμβούλιο, με τις Αποφάσεις:

(α) Αρ. 18.370, ημερομηνίας 20 Σεπτεμβρίου, 1979,

(β) Αρ. 18.767, ημερομηνίας 31 Ιανουαρίου, 1980,

(γ) Αρ. 18.768, ημερομηνίας 31 Ιανουαρίου, 1980,

15 (δ) Αρ. 18.769, ημερομηνίας 31 Ιανουαρίου, 1980 και

(ε) Αρ. 18.700, ημερομηνίας 31 Ιανουαρίου, 1980,

τερμάτισε τις υπηρεσίες 62 κρατικών λειτουργιών - αστυνομικών, δημοσίων υπαλλήλων, μελών του στρατού και εκπαιδευτικών.

20 Οι πιο πάνω Αποφάσεις επικυρώθηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου - (βλ. *Christodoulides and Others v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 1297).

5. Στις 22 Απριλίου, 1993, το Υπουργικό Συμβούλιο, με ψήφους έξι προς πέντε, με Αριθμό Απόφασης 39.204, 25 ανακάλεσε "από σήμερα" - (δηλ. 22 Απριλίου, 1993) - όλες τις πιο πάνω Αποφάσεις τερματισμού υπηρεσιών.

6. Στις 6 Οκτωβρίου, 1993, ο Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου, με επιστολή, πληροφόρησε το δικηγόρο των 62 ενδιαφερομένων ότι, με βάση την Απόφαση της 30 22ας Απριλίου, 1993, οι πελάτες του δικαιούνταν να ανα-

Α. Λοΐζου, Π. Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4) (1994)

λάβουν τα καθήκοντά τους στη θέση που είχαν όταν τερματίστηκαν οι υπηρεσίες τους και τον παρακάλεσε να τους ειδοποιήσει να παρουσιαστούν στις Υπηρεσίες τους από την 1η Νοεμβρίου, 1993.

7. Στις 4 Νοεμβρίου, 1993, η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε τέσσερις Νόμους:- 5

(α) Ο περί Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993.

(β) Ο περί Συντάξεων Καθηγητών (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993. 10

(γ) Ο περί Συντάξεων (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 1993.

(δ) Ο περί Κρατικών Υπαλλήλων ('Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993.

Οι τρεις πρώτοι Νόμοι αποτέλεσαν το αντικείμενο των Αναφορών Αρ. 2/93, 3/93 και 4/93 και, σύμφωνα με ομόφωνες Γνωματεύσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κρίθηκαν συνταγματικοί. 15

8. Ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων περιορίζεται στην αντιπαραβολή των διατάξεών του υπό κρίση νόμου προς τις πρόνοιες του Συντάγματος, για αντικειμενική διαπίστωση αν ο νόμος, ή μέρος του, είναι αντίθετος ή ασύμφωνος με οποιαδήποτε διάταξη του Συντάγματος, ή με την Αρχή Διαχωρισμού των Εξουσιών. 20

Οι λόγοι που οδήγησαν το νομοθέτη στη θέσπιση του νόμου δεν ελέγχονται, ούτε αποτελούν μέσο διαπίστωσης ή ελέγχου της συνταγματικότητάς του. Η σκοπιμότητα και η σοφία των προνοιών του νόμου εκφεύγουν του συνταγματικού ελέγχου. 25

9. Ο υπό κρίση Νόμος ρυθμίζει θεσμικά ζητήματα που ανάγονται στο διορισμό, επαναδιορισμό, επαναπρόσληψη, κατοχή θέσης και συνταξιοδοτική κατάσταση προσώπου 30

3 Α.Α.Δ. Πρόεδρος Δημοκρατίας ν. Βουλής Αντ. (Αρ.4) Α. Λοΐζου, Π.

που έχει απολυθεί προηγουμένως από οποιαδήποτε θέση στην Κρατική Υπηρεσία, δυνάμει των διατάξεων του περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των περί Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασις) Νόμων του 1977 έως 1978, Νόμου του 1978, (Αρ. 57/78).

10. Τα θέματα αυτά βρίσκονται μέσα στις εξουσίες της Βουλής των Αντιπροσώπων, δυνάμει του Άρθρου 61 του Συντάγματος, το οποίο απονέμει στη Βουλή των Αντιπροσώπων εξουσία να νομοθετεί "εν παντί θέματι".

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμοι του 1990 και 1991, (Αρ. 1/90, 211/91), και οι περί Δημόσιας Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας Νόμοι του 1969 έως (Αρ. 5) του 1992 (Αρ. 10/69, 67/78, 53/79, 4/85, 100/85, 15 168/86, 65/87, 129/87, 157/87, 162/87, 180/87, 245/87, 76/88, 107/88, 234/88, 105/90, 135/91, 151/91, 251/91, 12/92, 50(I)/92, 78(I)/92, 80(I)/92, 81(I)/92) απαγορεύουν το διορισμό προσώπου που δεν είναι καλού χαρακτήρα, ή καταδικάστηκε για διάπραξη αδικήματος σοβαρής μορφής 20 που ενέχει έλλειψη τιμιότητας ή ηθική αισχροτήτα, ή απολύθηκε, ή τερματίστηκαν οι υπηρεσίες του στο παρελθόν από τη Δημόσια ή Εκπαιδευτική Υπηρεσία, ή οποιαδήποτε Υπηρεσία της Δημοκρατίας, ή οργανισμό δημοσίου δικαίου, για πειθαρχικό παράπτωμα.

25 11. Στην προκειμένη περίπτωση, το Υπουργικό Συμβούλιο δεν είχε, δυνάμει του Νόμου 57/78, εξουσία να ανακαλέσει τις πιο πάνω αναφερόμενες Αποφάσεις τερματισμού των υπηρεσιών, γιατί η εξουσία του, με βάση το Νόμο αυτό, εξαντλήθηκε με τις Αποφάσεις τερματισμού.

30 Η Απόφαση της 22ας Απριλίου, 1993, και το περιεχόμενο της επιστολής του Γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου, ημερομηνίας 6 Οκτωβρίου, 1993, είναι έξω από τα πλαίσια του Άρθρου 54 του Συντάγματος.

35 Ο διορισμός, η ένταξη, η τοποθέτηση, η μετάθεση, κ.λ.π., κρατικών λειτουργών, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους, ανάγονται στην αρμοδιότητα άλλων νο-

μοθετημένων οργάνων.

12. Η Απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στις Αναθεωρητικές Εφέσεις Αρ. 941 και 944 - *Νεόφυτος Παπαγεωργίου και Άλλοι ν. Κυπριακής Δημοκρατίας* - που δόθηκε στις 10 Απριλίου, 1990, και δε δημοσιεύτηκε ακόμα, καθορίζει περιοριστικά τις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου με βάση την παράγραφο (α) του Άρθρου 54 του Συντάγματος, που προνοεί ότι στις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου περιλαμβάνονται και η γενική διεύθυνση και ο έλεγχος της διακυβερνήσεως της Δημοκρατίας και η διεύθυνση της γενικής πολιτικής, την παραγράφο (δ), που προνοεί ότι έχει το συντονισμό και την εποπτεία πασών των δημοσίων υπηρεσιών, και το κατάλοιπο της εξουσίας. Στη σελ. 9 αναφέρεται:-

"Με το κατάλοιπο εξουσίας μπορεί μεν να συμπληρωθούν περιστασιακά κενά που οι συντάκτες του Συντάγματος δεν ήταν δυνατό να προβλέψουν ή να καλυφθούν απρόβλεπτες ανθρώπινες καταστάσεις, υποτάσσεται όμως στο Σύνταγμα, τους νόμους και τους κανόνες φυσικής δικαιοσύνης."

Η Απόφαση αυτή δε δημιουργεί, αλλά οριοθετεί περιοριστικά τις εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου.

13. Ο υπό κρίση Νόμος δεν ευρίσκεται σε αντίθεση, ούτε είναι ασύμφωνος με τα Άρθρα 12, 23, 25, 28, 30, 33, 35, 54, 61 και 179 του Συντάγματος, ούτε με την Αρχή του Διαχωρισμού των Εξουσιών, γιατί τα θέματα που ρυθμίζει ευρίσκονται στην αρμοδιότητα της Βουλής των Αντιπροσώπων, δυνάμει του Άρθρου 61 του Συντάγματος, και, ως εκ τούτου, δεν είναι αντισυνταγματικός.

Η παρούσα Γνωμάτευση κοινοποιείται, σύμφωνα με το Άρθρο 140.2 του Συντάγματος, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στη Βουλή των Αντιπροσώπων

(Γνωμάτευση στην Αναφορά 5/93 και Αιτιολογία στις Αναφορές 1/93, 2/93, 3/93 και 4/93).

- ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ.: Θα εκφράσω τις σκέψεις μου σε συ-
ντομία, με την ελπίδα να κριθούν ως συμπυκνωμένη δια-
5 τύπωση των δικών μου θέσεων πάνω στα ζητήματα που
έχουμε ερευνήσει στις Αναφορές του Προέδρου της Δημο-
κρατίας. Σαν ένα μικρό προσίμιο ενθέτω παρακάτω κάτι
που είπα σε προηγούμενη απόφασή μου. Πιστεύω πως η
10 περικοπή αυτή εξυπηρετεί ένα και μοναδικό σκοπό. Εκ-
φράζει τη δική μου ταπεινή γνώμη στην κοινή προσπάθεια
για την εμπέδωση εύρυθμης λειτουργίας στην Πολιτεία,
στο επίπεδο των φορέων της εξουσίας μέχρι και του
απλού πολίτη. Είναι πεποίθησή μου πως η θέση που δια-
τυπώνεται είναι νομικά ορθή, αλλά συγχρόνως και επιθυ-
15 μητή, για να λειτουργεί αρμονικά το οργανωμένο σύνολο
της κοινωνίας μας.

- "Η απονομή της δικαιοσύνης από τα Δικαστήρια γί-
νεται μέσα στα πλαίσια της δικαιοδοσίας που τους πα-
ρέχουν το Σύνταγμα και ο Νόμοι της Πολιτείας. Η δι-
20 καιοδοσία μας προεκτείνεται μέχρι των συνόρων που
καθορίζονται από το Σύνταγμα και τους Νόμους και
πέραν από αυτά μετατρέπεται σε σεβασμό των ορίων
δικαιοδοσίας των άλλων δύο φορέων εξουσίας στην
Πολιτεία, της Νομοθετικής και Εκτελεστικής. Έχω τη
25 γνώμη πως η επίδειξη υπέρμετρου ζήλου στη διαφύλα-
ξη της δικαιοδοσίας των άλλων φορέων εξουσίας,
παρά των ιδικών μας, βοηθά στην προσπάθεια εμπέδω-
σης της ευνομούμενης πολιτείας."

- Η ίδια θέση ισχύει βέβαια και σε ό,τι αφορά τη λει-
30 τουργία της Νομοθετικής και Εκτελεστικής εξουσίας.

- Κυρίαρχο στοιχείο στην επιχειρηματολογία του Γενι-
κού Εισαγγελέα είναι η εισήγηση πως, με τους επίδικους
στις Αναφορές Νόμους και Απόφαση της Βουλής των
Αντιπροσώπων, έκδηλα επιδιώκεται η ανατροπή και ακύ-
35 ρωση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, που
ελήφθη στις 22.4.93, και με την οποία ανακλήθηκαν προη-

γούμενες αποφάσεις του (20.9.79 και 31.1.80), για τον τερματισμό των υπηρεσιών από τις κρατικές λειτουργίες 62 ατόμων. Η θέσπιση των επίμαχων Νόμων και η λήψη της Απόφασης από τη Βουλή των Αντιπροσώπων έγιναν, ισχυρίζεται ο Γενικός Εισαγγελέας, χωρίς εξουσία και 5
βρίσκονται σε αντίθεση με το Σύνταγμά μας γιατί παραβιάζουν την αρχή του διαχωρισμού των εξουσιών που εμπεριέχεται σ' αυτό, και ειδικότερα παραβιάζουν τα άρθρα του 54, 61 και 179. Αυτό, συνεχίζει ο Γενικός Εισαγγελέας, συνιστά πασιφανή επέμβαση της νομοθετικής 10
εξουσίας στη σφαίρα της διοικητικής αρμοδιότητας του Υπουργικού Συμβουλίου, που διασφαλίζεται στο άρθρο 54 του Συντάγματος. Πλήττει επομένως καιρία, καταλήγει η εισήγηση, την αρχή του διαχωρισμού των τριών εξουσιών. 15

Είναι βολικό εδώ το σημείο για να ανοίξω μια παρένθεση και να συνδέσω το περιεχόμενό της με αυτά που είπα πιο πριν. Ο Γενικός Εισαγγελέας στην αρχή της αγόρευσής του παρατήρησε πως σύγχρονοι μελετητές συνταγματικών ζητημάτων χρησιμοποιούν τους όρους "διάκριση 20
εξουσιών", αντί "διαχωρισμός εξουσιών", ενώ άλλοι προτιμούν τους όρους "διάκριση λειτουργιών", για να καθορίσουν τους τρεις φορείς των εξουσιών της πολιτείας.

Η μεταβολή αυτή της ορολογίας δεν είναι κατά τη γνώμη μου τυχαία, γιατί δεν υπάρχει σε καμιά γνωστή δημοκρατία, όπου λειτουργεί η διάκριση των εξουσιών, χωριστός στεγανός και αδιαπέραστος χώρος προορισμένος για την κάθε μια, όπου η άλλη δεν εισχωρεί. Η Νομοθετική και Εκτελεστική εξουσία λειτουργούν σε πολλούς τομείς 25
επάλληλα ή εφάπτονται, ακόμα και διατέμνονται. Γι' αυτό και η διάκριση του πεδίου αρμοδιότητάς τους είναι πολλές φορές δύσκολη. Τούτο καταδεικνύεται και από την πορεία της δικής μας Δημοκρατίας με τη συχνή επίκληση της τελεσίδικης γνώμης του Ανωτάτου Δικαστηρίου όταν 30
υπάρχει τέτοια διαφωνία αναφορικά με το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας. 35

Όταν έγινε η μείζων πρόταση του Γενικού Εισαγγελέα,

η εισήγησή του δηλαδή πως η Νομοθετική εξουσία επιδιώκει με τους επίδικους Νόμους και Απόφασή της, να επέμβει στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της Εκτελεστικής εξουσίας, όπως αυτές διαφυλάσσονται στο άρθρο 54 του 5 συντάγματος, ζήτησα από αυτόν να διευκρινίσει ποίο, κατά τη γνώμη του, είναι το θέμα στο οποίο έχει αρμοδιότητα το Υπουργικό Συμβούλιο και στο οποίο επεμβαίνουν οι επίδικοι Νόμοι και Απόφαση. Προσωπικά θεωρώ την απάντηση στο ερώτημα καθοριστική.

10 Ο Γενικός Εισαγγελέας ευγενώς ανάλωσε αρκετό χρόνο πάνω στο ζήτημα αυτό. Η αρχική του θέση ήταν πως η αρμοδιότητα του Υπουργικού Συμβουλίου αντλείται από τις διατάξεις του άρθρου 54 του Συντάγματος και 15 σεις του. Στην προκείμενη περίπτωση η ανάκληση της προηγούμενης απόφασής του, αναφορικά με τους 62 κρατικούς υπαλλήλους, των οποίων οι υπηρεσίες είχαν τερματιστεί. Σε προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας ο Γενικός Εισαγγελέας δέχθηκε πως στο ζήτημα μπορεί να 20 υπεισέλθει και εξέταση του Νόμου 57/78. Και αυτό γιατί το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να αποκαταστήσει τους 62, με έρεισμα την ηθική υποχρέωση λόγω νεότερης νομολογίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην οποία κρίθηκε πως το Υπουργικό Συμβούλιο δεν μπορεί να τερματίζει τις υπηρεσίες κρατικών λειτουργιών για λόγους δημοσίου συμφέροντος βάσει των περί Συντάξεων Νόμων. Ο 25 Γενικός Εισαγγελέας διατείνεται πως οι Νόμοι αυτοί αποτέλεσαν το νομικό υπόβαθρο για τη λήψη της προηγούμενης απόφασής του Υπουργικού Συμβουλίου για να τερματίσει τις υπηρεσίες των 62. Γίνεται δε αναφορά στην 30 νεώτερη, όπως την αποκαλεί νομολογία που υιοθετήθηκε στην υπόθεση Παπαγεωργίου ν. Δημοκρατίας Α.Ε.941, ημερ. 10.4.90, για να θεμελιώσει αυτή την πρόταση.

Η πληθώρα των θεμάτων που μας απασχόλησαν, και 35 που δεν καταγράφονται εδώ, οφείλεται στην απόφαση του Δικαστηρίου να αφήσει τους δικηγόρους να ενδιατρίψουν σε όλες τις πτυχές των νομικών ζητημάτων, ώστε να γίνει πλήρης έρευνα προτού εκδοθεί η γνωμάτευση του Δικα-

στηρίου, όπως προνοεί το άρθρο 140 του Συντάγματος. Εδώ θα συζητήσω μόνον τα ζητήματα που κατά τη γνώμη μου εμπίπτουν στο πλαίσιο της έρευνας που το Ανώτατο Δικαστήριο κάμνει, σε Αναφορά που καταχωρείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 140 του Συντάγματος.

5

Δεν συμφωνώ με τις θέσεις που υιοθέτησε ο Γενικός Εισαγγελέας πάνω στο θέμα, και την απόφαση της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου. Το ζήτημα, που κατ' ισχυρισμόν εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα μιας των εξουσιών της πολιτείας, και που σ' αυτό επεμβαίνει άλλη, πρέπει να διακριβωθεί από το Δικαστήριο. Όταν γίνει αυτό, και χαρακτηριστεί η φύση του θέματος, τότε αποφασίζεται σε ποιιάς εξουσίας της πολιτείας την αρμοδιότητα ανήκει.

10

Στις υπό κρίση Αναφορές δεν αμφισβητείται, κατά τη γνώμη μου, η γενική εξουσία του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως και άλλων φορέων που ασκούν διοικητική λειτουργία να ανακαλούν τις αποφάσεις τους. Το κρίσιμο ζητούμενο είναι το θέμα, με το οποίο καταπιάνεται η απόφαση. Στην παρούσα δε περίπτωση είναι η ανάκληση του τερματισμού των υπηρεσιών των 62. Έχω τη γνώμη πως τόσο ο τερματισμός, όσο και η επίδικη ανάκλησή του, είναι ακριβώς το θέμα, αντικείμενο της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου. Το Υπουργικό Συμβούλιο όμως, κι' αυτό είναι κοινώς παραδεκτό, δεν έχει καμιά αρμοδιότητα να τερματίζει, και κατά συνέπεια να ανακαλεί, τον τερματισμό των υπηρεσιών κρατικών λειτουργιών. Αυτό έχει ρητά αποφασιστεί στην υπόθεση Παπαγεωργίου. Δεν έχει, επομένως, το Υπουργικό Συμβούλιο καμιά εξουσία πάνω στο ζήτημα. Οι πρόνοιες του άρθρου 54 του Συντάγματος, είναι παντελώς άσχετες με τέτοιας φύσεως εξουσία. Αυτές οι αρμοδιότητες δίδονται από το Σύνταγμα, και τους Νόμους, σε άλλα όργανα.

15

20

25

30

Αντίθετα με την πιο πάνω εισήγηση, η νομική αλήθεια, κατά τη γνώμη μου, είναι πως ανήκει στην αρμοδιότητα της Νομοθετικής Εξουσίας η θεσμική ρύθμιση, λεπτομερώς μάλιστα, όλων των ζητημάτων που ανάγονται στην

35

πρόσληψη, προαγωγή, τερματισμό υπηρεσιών, αφυπηρέτηση, και άλλους συναφείς όρους υπηρεσίας, όλης της κρατικής μηχανής και ημικρατικών οργανισμών. Στις νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις περιλαμβάνεται και η απαγόρευση διορισμού καθορισμένων κατηγοριών ατόμων, όπως π.χ. καταδικασθέντων για σοβαρά ποινικά αδικήματα, που ενέχουν έλλειψη τιμιότητας ή ηθική αισχροπρία (Ο περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμος, 1/90).

10 Το Υπουργικό Συμβούλιο άντλησε την εξουσία του για τερματισμό των υπηρεσιών των 62 μόνον από Νόμο που θέσπισε η Βουλή, δηλαδή τον περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοουμένης υπό των Περί Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασις) Νόμων του 1977 έως 1978, 57/78. Παρενθετικά δε 15 επισημαίνω πως ο Νόμος αυτός ψηφίστηκε μετά την υποβολή νομοσχεδίου εκ μέρους της Εκτελεστικής εξουσίας. Οι βασικές πρόνοιές του περιέχονται στα άρθρα 4 και 5, που έχουν ως εξής:

20 "4. Πάσα καταγγελία υποβληθείσα συμφώνως προς τας διατάξεις των Νόμων και πάσα έρευνα διεξαχθείσα βάσει τούτων διαβιβάζεται υπό της αρχής ενώπιον της οποίας αυτή ευρίσκεται συμφώνως προς τας διατάξεις των Νόμων και εις ό στάδιον αυτή έχει φθάσει κατά την ορισθείσαν ημέραν προς τον Υπουργόν Δικαιοσύνης 25 όπως υποβάλη ταύτην προς το Υπουργικόν Συμβούλιον. Το Υπουργικόν Συμβούλιον δύναται, εκτός εάν κατά την γνώμην του υφίστανται ισχυροί λόγοι δημοσίου συμφέροντος όπως μη χωρήση περαιτέρω διαδικασία, εν τη ενασκήσει των εξουσιών αυτού να προβή εις 30 τερματισμόν της υπηρεσίας του υπαλλήλου δια λόγους δημοσίου συμφέροντος ή την αναγκαστικήν αφυπηρέτησιν του υπαλλήλου βάσει της κειμένης νομοθεσίας, ή να παραπέμψη την όλην υπόθεσιν προς την αρμοδιάν αρχήν βάσει του οικείου νόμου προς περαιτέρω έρευναν ή εκδίκασιν και εν τοιαύτη περιπτώσει διαβιβάζει 35 άπαντα τα εις αυτό διαβιβασθέντα έγγραφα προς την αρχήν ταύτην. Τα έγγραφα ταύτα θεωρούνται ως άναφερόμενα εις έρευναν δυνάμει του οικείου νόμου. Η

αρμοδία αρχή προβαίνει το ταχύτερον εις την αναγκαίαν προς τούτο ενέργειαν.

5. Ουδέν των εν τω παρόντι Νόμω κωλύει το Υπουργικόν Συμβούλιον όπως λάβη τοιαύτα μέτρα (συμπεριλαμβανομένου και του διοικητικού μέτρου του τερματισμού των υπηρεσιών του υπαλλήλου δια λόγους δημοσίου συμφέροντος) τα οποία ηδύνατο να λάβη ή προβή εις τοιαύτην ενέργειαν εις την οποίαν θα ηδύνατο να προβή βάσει των διατάξεων οιουδήποτε εν ισχύϊ Νόμου." 5 10

Το νομοθέτημα αυτό είναι λεκτικά σαφέστατο, οι δε σκοποί του εξίσου εναργείς, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το προοίμιό του. Ο Νόμος δίδει μια, μοναδική και περιοριστική εξουσία στο Υπουργικό Συμβούλιο για την "ταχεία και αποτελεσματική εκκαθάριση των διαφόρων υπηρεσιών της Δημοκρατίας και των ημικρατικών οργανισμών από τα αμετανόητα επιβλαβή στοιχεία", για να παραθέσω αυτούσιο το κυριώτερο μέρος του προοιμίου του Νόμου. Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν έχει άλλη εξουσία εκτός από αυτή που ρητά προβλέπεται στο Νόμο. Ο Νόμος αυτός κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ως συνταγματικός, οι δε σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου για την απόλυση των 62 επικυρώθηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στη γνωστή υπόθεση Χριστοδουλίδης κ.α. ν. Δημοκρατίας (1984) 3 Α.Α.Δ. 1297. 15 20 25

Δεν είναι, έχω την άποψη, απολύτως επίδικο ζήτημα να εξεταστεί σ' αυτές τις Αναφορές η εισήγηση πως μεταγενέστερη νομολογία (υπόθεση Παπαγεωργίου), αλλοίωσε ή ανέτρεψε την απόφαση στην υπόθεση Χριστοδουλίδης. Περιορίζομαι να πω μόνο πως τέτοια εισήγηση είναι νομικά παντελώς εσφαλμένη. Στην υπόθεση Χριστοδουλίδης κρίθηκε από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου πως το Υπουργικό Συμβούλιο άντλησε την εξουσία τερματισμού των υπηρεσιών των 62 από το Νόμο 57/78, που θεσπίστηκε ειδικά για το σκοπό που αναφέρεται στο προοίμιό του. Δεν πρέπει να ρίχνεται καμιά σκιά στην ορθότητα 30 35

της απόφασης αυτής και το τελεσίδικο αποτέλεσμά της.

Έχω επομένως τη γνώμη πως η Βουλή των Αντιπροσώπων με όλους τους Νόμους, που είναι αντικείμενο των Αναφορών 2, 3, 4 και 5, δεν επενέβη στα πλαίσια της αρμοδιότητας του Υπουργικού Συμβουλίου, γιατί πάνω στο ζήτημα δεν είχε καμιά εξουσία το Υπουργικό Συμβούλιο.

Σε ό,τι αφορά τον περί Προϋπολογισμού Νόμο, αντικείμενο της αναφοράς 1/94, υιοθετώ αυτά που αναφέρθηκαν από την μειοψηφία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην οποία μετέχω, τα οποία και θεωρώ ως πλήρη αιτιολόγηση της απόφασης. Προσθέτω μόνον το εξής. Η αποδοχή της εισήγησης του Γενικού Εισαγγελέα ότι η επιφύλαξη στο άρθρο 3 του Νόμου και το εδάφιο 4 του άρθρου 5 είναι αντισυνταγματικές, δεν απολήγει μόνο στη μη δημοσίευση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας των επίμαχων διατάξεων, αλλά ταυτόχρονα ισοδυναμεί με εξαναγκασμό της Βουλής να εγκρίνει δαπάνες της πολιτείας, για τις οποίες θα επιβαρυνθούν οι πολίτες, και τις οποίες, ενεργώντας αυστηρά μέσα στα πλαίσια της συνταγματικής της αρμοδιότητας, δεν επιθυμεί να εγκρίνει. Δεν επιθυμώ να προσθέσω τίποτε άλλο στην αιτιολογία της μειοψηφίας του Δικαστηρίου που δόθηκε για να κριθούν ως συνταγματικοί οι Νόμοι, αντικείμενο των Αναφορών 2, 3 και 4, και σε ό,τι ελέγχθη από αυτή για την επίμαχη Απόφαση της Βουλής, (Αναφορά 1/93).

Με τον περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμο του 1993, αντικείμενο της Αναφοράς 5/93, η Βουλή, κατά τη γνώμη μου, παίρνει ένα μέτρο που αφορά στη στελέχωση της κρατικής μηχανής, αποκλείοντας από αυτή άτομα, των οποίων οι υπηρεσίες τερματίστηκαν βάσει των διατάξεων του Νόμου 57/78, και η σχετική απόφαση επικυρώθηκε τελεσίδικα από το Ανώτατο Δικαστήριο. Παρόμοια διάταξη υπάρχει, και επισημαίνεται πιο πάνω, στον περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμο. Τέτοια ρύθμιση ανάγεται απόλυτα στις εξουσίες της Βουλής.

Είναι γεγονός πως οι καταληκτικές πρόνοιες του άρ-

θρου 3(1) του επίδικου Νόμου, δεν είναι διατυπωμένες με νομοπαρασκευαστική τέχνη. Δεν νομίζω όμως ότι το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να συζητά και να κρίνει τη φρασολογία που χρησιμοποιεί η Βουλή σε ένα νομοθέτημα, όταν κρίνόμενη η λειτουργική έννοια του περιεχομένου του, εμπίπτει στη νομοθετική της αρμοδιότητα. 5

Και μια γενική παρατήρηση. Το θέμα της μεταχείρισης από την πολιτεία των κρατικών λειτουργών που αναμείχθηκαν στο πραξικόπημα και του ασυμβίβαστου αυτής της συμπεριφοράς τους με την κατοχή δημόσιου λειτουργήματος, απασχόλησε από κοινού και για πολύ τη Νομοθετική και Εκτελεστική εξουσία. Με νομοσχέδιο της κυβέρνησης ψηφίστηκε ο Νόμος 57/78 με συγκεκριμένες διατάξεις. Έχω την άποψη πως μόνο με την ίδια συναίνεση, και των δύο φορέων της εξουσίας, μπορεί να αναθεωρηθεί η στάση της πολιτείας πάνω στο ζήτημα. Άλλως πως, το ίδιο Υπουργικό Συμβούλιο, ή άλλο με διαφορετική σύνθεση, μπορεί να ανακαλέσει την πρόσφατη ανακλητική απόφαση, και ούτω καθεξής. 10 15

Προτιμώ οι λειτουργίες της πολιτείας να διαπνέονται από το πνεύμα της ταπεινής σκέψης που εξέφρασα στην περικοπή, που ενθέτω στην αρχή του κειμένου αυτού. 20

Γνωματεύσεις ως ανωτέρω.

ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΝΟΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟΥ ΣΤΟ ΔΙΟΡΙΣΜΟ, ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΛΗΨΗ, ΥΠΗΡΕΣΙΑ Ή ΑΛΛΩΣ ΠΩΣ ΚΑΤΟΧΗ ΘΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ.

-
- 5 Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφίζει ως ακολούθως:
- Συνοπτικός τίτλος. 1. Ο παρών Νόμος θα αναφέρεται ως ο περί Κρατικών Υπαλλήλων (Υπαρξη Ασυμβίβαστου) Νόμος του 1993.
- 10 Ερμηνεία. 2. Στον παρόντα Νόμο "κρατική υπηρεσία" σημαίνει τη δημόσια υπηρεσία της Δημοκρατίας, τη δημόσια εκπαιδευτική υπηρεσία, την Αστυνομική Δύναμη, το Στρατό της Δημοκρατίας και περιλαμβάνει κάθε νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου.
- 15 3. (1) Ανεξάρτητα από τις πρόνοιες οποιουδήποτε άλλου νόμου, κανένας δε διορίζεται, επαναδιορίζεται, επαναπροσλαμβάνεται ή άλλως πως κατέχει θέση στην κρατική υπηρεσία είτε ως μόνιμος, προσωρινός με σύμβαση, είτε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, και ουδενός ανακαλείται ο τερματισμός των υπηρεσιών του που αποφασίστηκε από το κατά νόμο αρμόδιο όργανο, αν έχει απολυθεί προηγουμένως από οποιαδήποτε θέση στην κρατική υπηρεσία δυνάμει των διατάξεων του περί Αναστολής της Διαδικασίας της Προνοούμενης υπό των περί Ωρισμένων Πειθαρχικών Παραπτωμάτων (Διεξαγωγή Ερεύνης και Εκδίκασις) Νόμων του 1977 έως 1978 Νόμου, εφόσον η απόφαση για απόλυσή του απορρίφθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο, αν δε υπήρξε κατά ισχυρισμό τέτοιος διορισμός, επαναδιορισμός,
- 20
- 25
- 57 του 1978.
- 30

Α. Λοΐζου, Π. Πρόεδρος Δημοκρατίας v. Βουλής Αντ. (Αρ.4) (1994)

πρόσληψη, επαναπρόσληψη ή ανάκληση τερματισμού των υπηρεσιών ή κατοχή θέσης θεωρούνται ως ουδέποτε γινόμενα, άκυρα εξ υπαρχής και χωρίς κανένα νομικό αποτέλεσμα.

5

(2) Ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη διάταξη άλλου νόμου, για σκοπούς του περί Συντάξεων Νόμου η χρονική περίοδος από την ημέρα απολύσεως μέχρι σήμερα οποιουδήποτε προσώπου που καλύπτεται από το άρθρο 3(1) πιο πάνω δε θα λογίζεται για σκοπούς υπολογισμού συντάξεως ή καθορισμού της διάρκειας προϋπηρεσίας ή αρχαιότητας ή για σκοπούς καταβολής οποιουδήποτε άλλου ωφελήματος ή αποζημίωσης."

10

15